

Globaalit korkeakoulu-uudistukset ja Kirgisia

Artikkeli tarkastelee entisen Neuvostoliiton tasavallan, Keski-Aasiassa sijaitsevan Kirgisian korkeakoulukenttää kansainvälisen yhteistyön näkökulmasta. Tässä artikkelissa analysoin, miten globaalit korkeakoulureformit paikallistuvat Kirgisian korkeakoulukentälle. Artikkelin tavoitteena on esitellä, miten erilaisilla puhetavoilla eli diskursseilla joko tuetaan vallitsevaa koulutuspoliittista tilannetta ja/tai perustellaan kulloisiakin muutostarpeita. Tutkimus osoittaa, kuinka globaalisti muotoillut koulutuspoliittiset ohjelmat ja tavoitteet saavat paikallisia muotoja ja piirteitä koulutuspoliittisessa keskustelussa. Vaikka Kirgisia on Keski-Aasian kontekstissa verrattain avoin länsimaalaisille vaikutteille, on paikallisen kulttuurin ja historian sekä Venäjän vaikutus nähtävissä analysoitaessa globaalien korkeakoulureformien domestikaatiota. Artikkelissa käytetty tutkimusaineisto perustuu vuonna 2015 väitöskirjaani varten kerättyyn haastatteluaineistoon Kirgisian yliopistoissa sekä korkeakoulutusta ohjaaviin asiakirjoihin.

Sari Eriksson

Vertailevassa koulutustutkimuksessa on kiinnitetty huomiota siihen, kuinka kansallisvaltioiden toteuttama koulutuspolitiikka ja korkeakoulutusta ohjaavat käytännöt ovat muuttaneet korkeakoulujärjestelmiä yhä enemmän toistensa kaltaisiksi (Nóvoa & Yariv-Mashal 2003). Viime vuosikymmeninä korkeakoulutukselle annetut merkitykset ovat muuttuneet globaaleiksi ja yhä monimuotoisimmiksi. Globalisaation myötä ihmisten ja informaation liikkuvuus, avoimuus sekä valtioiden taloudellinen keskinäisriippuvuus vaikuttavat korkeakoulutukseen (Brown, Lauder & Ashton 2002, 172–174), jonka myötä kansantaloudet ovat yhä enemmän riippuvaisia toisistaan. Tämä lisää korkeakoulutuksen merkitystä kansallisvaltiolle, kun kilpailu työvoimasta, taidoista ja tiedoista on yhä globaalimpaa (Green 1997). Korkeakoulutuksesta on tullut yhä tärkeämpi osa niin sanottua tietokapitalismia (Harvey 2014; Kauppinen 2014), mikä on osaltaan merkittävästi vaikuttanut korkeakoulutuksen sisältöihin ja tavoitteisiin. Myös hallitusten väliset sopimukset (kuten Bolognan prosessi), erilaiset hallitustenväliset järjestöt (kuten Maailmanpankki ja OECD), Euroopan Unioni sekä kansainväliset korkeakoulutusta arvioivat rankingit (kuten Shanghaiin lista) vaikuttavat tämän päivän korkeakoulupolitiikkaan

(Lawn, Rinne & Grek 2011; Amsler & Bolsmann 2012). 1960-luvulta alkaen eurooppalaiset opetusministerit alkoivat nähdä koulutuksen merkityksen yhteistä Eurooppaa integroivana tekijänä. Tämä ajatus voimistui vuosien myötä ja kulttuuri- ja koulutusyhteistyötä ohjaavaksi tavoitteeksi tuli ajatus yhteisestä Euroopasta. Vuonna 2000 Lissabonin sopimuksessa koulutukseen yhdistettiin elinikäisen oppimisen tavoitteita, laadunarvioinnin periaatteita, osaamiseen perustuvan talouden käsitteitä sekä puhuttiin koulutuksen tilasta, joka myöhemmin muuttui keskusteluksi yhteisen korkeakoulualan (EHEA) rakentamisesta. (Nóvoa & Lawn 2002.) Vuonna 1999 eurooppalaiset opetusministerit allekirjoittivat Bolognan deklaraation, jonka tavoitteena oli helpottaa opiskelijoiden liikkuvuutta valtioiden välillä, sekä luoda yhteinen eurooppalainen korkeakoulualue. Bolognan prosessia koskevassa sopimuksessa myös määriteltiin perusteet yhteisen opintojen mitoitussjärjestelmän (ECTS) luomiseen ja kaksiportaisen tutkintojärjestelmän käyttöönottamiseen (alempi korkeakoulututkinto/ylempi korkeakoulututkinto) sekä luotiin suuntaviivoja eurooppalaiselle yhteistyölle koulutuksen laadunvalvonnassa. Bolognan prosessin toimintalinjoja on myöhemmin täsmennetty Prahan (2001), Berliinin (2003), Bergenin (2005), Lontoon (2007) ja Leuvenin (2009) kommunikeoissa. Tällä hetkellä Bolognan julistuksen on ratifioinut 48 valtiota, mukaan lukien Venäjä (2003) sekä Kazakstan (2010). (EHEA, 2018.)

Tämän artikkelin lähtökohtana ovat olleet vertailevan koulutustutkimuksen perinteet, missä tavoitteena on ollut uuden tiedon lisääminen koulutusuudistuksiin vaikuttavista ilmiöistä (Paulston 2000). Tämä tutkimus kohdentuu erityisesti koulutuspolitiikan siirtämisen tutkimiseen. Englanniksi puhutaan *policy borrowing and lending* -käsitteistä (Steiner-Khamsi, Silova & Johnson 2006; Steiner-Khamsi 2012; Waldow 2012), joilla tarkastellaan, kuinka koulutusreformit matkustavat paikasta ja ajasta toiseen. Vertailevassa koulutustutkimuksessa on kiinnitetty huomiota siihen, miten kansainvälisiä standardeja ja parhaita käytäntöjä lainataan paikallisissa korkeakoulupoliittisissa käytännöissä (ks. Steiner-Khamsi, Silova & Johnson 2006; Waldow 2012, 411). Tässä artikkelissa tarkastelen näiden globaalien korkeakoulureformien paikallistumista Kirgisian korkeakoulukentällä. Lähtökohtana on ajatus, että globalisaation myötä esimerkiksi Euroopan komission ja Bolognan prosessin tavoitteet ovat poliittisia prosesseja, joilla pyritään yhdenmukaistamaan korkeakoulutuksen standardeja ja toimintatapoja (Dale & Robertson 2012, 21–22). Artikkelissa sovelletaan *domestikaatio*-viitekehystä (Alasuutari & Qadir 2014), lähestymistapaa, joka mahdollistaa niiden prosessien analysoimisen, joiden kautta globaalit koulutusreformit muuntuvat osaksi kansallista korkeakoulujärjestelmää. Kirgisia on Keski-Aasian kontekstissa avoin maa yhteistyölle ja on ollut kansainvälisten toimijoiden keskuudessa siten kiinnostava. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Kirgisian korkeakoulusektori on uudistunut merkittävästi. Tutkimuksessa analysoin, miten kansainväliset koulutusvaikutukset ovat paikallistuneet Kirgisian korkeakoulujärjestelmään. Tämän tarkastelun keskiössä ovat erilaiset puhettavat eli diskurssit, joilla joko tuetaan vallitsevaa koulutuspoliittista tilannetta ja/tai perustellaan kansainvälistymisen tarpeita. Tutkimukseni soveltaa sosiologista tutkimusperinnettä sekä diskurssianalyysiä, jossa katsotaan, että asioiden näkeminen ja kokeminen rakentuvat määrättyllä tavalla. Diskurssianalyysissä asioiden ymmärtäminen ja kokeminen ovat historiallisesti ja kulttuurisesti rakentuneita prosesseja. Jokaisella yhteiskunnalla on omat määritelmänsä keskeisistä teksteistä sekä korostuneista ja vaimennetuista diskursseista, jotka ovat aina tiettyyn paikkaan ja aikaan sidonnaisia.

Käsillä oleva artikkeli pohjautuu englanninkieliseen väitöskirjaprojektiin ”The Discursive Construction of Kyrgyz Higher Education Reforms”, jota varten olen haastatellut korkeakoulutoimijoita Kirgisiassa. Haastatteluaineisto on kerätty kolmessa eri kirgisialaisessa kau-

pungissa: Bishkekissä, Oshissa ja Karakolissa, haastatellen sekä yksityisten että valtiollisten yliopistojen rehtoreita, vararehtoreita ja professoreita. Lisäksi olen haastatellut Kirgisian opetusministeriön henkilökuntaa sekä kahden eri koulutusjärjestön toimijoita. Haastattelut on tehty heinä–syyskuussa 2015 ja niitä on yhteensä 19. Haastatteluaineiston lisäksi hyödynnän tutkimuksessa kirgisialaiseen korkeakoulupolitiikkaan vaikuttavia ohjausdokumenteja¹. Analysoimalla sekä korkeakoulupoliittisia ohjausdokumenteja että korkeakoulukentällä vaikuttavien toimijoiden haastatteluita on mahdollista nähdä läpi piilossa olevan logiikan, joka vaikuttaa kansainvälisten korkeakoulureformien paikallistumiseen (Alasuutari & Alasuutari 2012; McKennan 2004, 15).

Artikkelin ensimmäisessä luvussa käyn läpi Kirgisian korkeakoulujärjestelmän historiallista muotoutumista ja järjestelmän pääpiirteitä. Seuraavassa luvussa esitelen tutkimukseni teoreettiset lähtökohdat ja vertailevan koulutustutkimuksen *policy borrowing and lending* -suuntauksen. Samassa kappaleessa esittelen tämän artikkelin menetelmällisen lähtökohdan eli domestikaatio-käsitteen sekä diskurssianalyttisen tutkimusotteen. Sitä seuraavassa kappaleissa esittelen tutkimuksessa löydetty diskurssit ja tarkastelen miten modernisaation diskurssilla jäsennetään kirgisialaisen korkeakoulukentän sosiaalista rakentumista. Seuraavissa kappaleissa analysoin, miten *sistema*-diskurssi korostaa paikallisia piirteitä globaalien koulutusreformien ja -ajatusten domestikaatiossa. Lopuksi tarkastelen näiden kahden diskurssin avulla Venäjän roolia Kirgisian korkeakoulukentällä ja arvioin diskurssianalyttisen tutkimuksen käyttöarvoa tutkittaessa Keski-Aasian korkeakoulu reformeja.

Kirgisian korkeakoulujärjestelmän kehitys

Ennen vuoden 1917 vallankumousta Kirgisiassa ei ollut yhtään korkeakoulua ja vain alle neljä prosenttia aikuisväestöstä osasi lukea. Kirgisiaan perustettiin koulutusjärjestelmä Neuvostoliiton aikana. (Sievers 2003). Reevesin (2005) mukaan Kirgisiassa ollaan lähes yksimielisiä siitä, että koulutus on yksi niistä sektoreista, joilla maa hyötyi eniten Neuvostoliiton vuosien aikana. Neuvostoliiton aikana koulutus oli maksutonta, arvostettua ja antoi opiskelijoille rajaseuduilla mahdollisuuksia, joita heillä ei aiemmin ollut. Vaikka neuvostoaikaista korkeakoulutusta on kritisoitu eliittiä, *nomenklaturaa* suosivaksi (Melin 2006, 240–241), kirgisialaiset opiskelijat pääsivät koulutuksen avulla samalle viivalle suhteessa muihin neuvostoliittolaisiin opiskelijoihin. Korkeakoulutus antoi kirgisialaisille nuorille lisämahdollisuuksia. (Reeves 2005, 10–11.)

Neuvostoliitossa uskottiin vahvasti koulutukseen ja tieteeseen sekä niiden aikaansaamaan yhteiskunnalliseen edistykseen. Neuvostoliiton aikana Keski-Aasian rakennettiin koulutusjärjestelmät, joiden ansiosta Keski-Aasian korkeakoulutus oli varsin korkeatasoista 1980-luvulla. Korkeakoulutus oli vahvasti keskusjohtoista: rahoitus sekä säädökset olivat Moskovan sanelemia. Kirgisian nykyisen poliittisen eliitin ja älymystön joukossa on yhä merkittävä joukko toimijoita, jotka ovat kouluttautuneet Neuvostoliiton aikana, Moskovassa tai muissa Neuvostoliiton suurissa kaupungeissa. Keski-aasialaiset korkeakoulut olivat riippuvaisia Moskovasta tulleesta rahoituksesta, joka lakkasi Neuvostoliiton hajotessa. Uudet hallitukset olivat tilanteessa, jossa oli epäselvää, miten he aikovat kehittää kansallisia koulutusjärjestelmiään: mitkä olivat korkeakoulutuksen prioriteetit ja mitkä olivat tavoitteet. (DeYoung 2011.) Keski-Aasian valtioiden talouksiin kohdistui myös useita kriisejä, jotka johtuivat komentotalouden romahtamisesta.

Neuvostoliiton aikana korkeakouluinstituutiot olivat eri liittovaltion ministeriöiden alaisia, minkä seurauksena yliopistoilla ei ollut mahdollisuutta kehittää omia ohjelmiaan. Järjestelmän romahdettua korkeakouluilla ei ollut myöskään kokemusta koulutusohjelmien suunnittelusta eikä uusista avoimista työmarkkinoista. Toinen haaste oli taloudellinen muutos. Rahoitusjärjestelmä muuttui julkisesta rahoitusjärjestelmästä kohti yksityistä rahoitusmallia. Koulutusresurssit laskivat, kun järjestelmätalouden romahduksen ja Keski-Aasian alueen subventoinnin loputtua käytettävissä olevat budjettivarat romahtivat kussakin Keski-Aasian maassa. Samanaikaisesti maat sallivat yksityisten korkeakoulujen perustamisen sekä opintomaksujen keräämisen. (Heyneman 2004, 4–5.) Lisäksi aivovuoto vaikeutti oman korkeakoulujärjestelmän rakentamista. Lähes kaikki kynnelle kykenevät käyttivät mahdollisuutta hakeutua ulkomaille töihin. Korkeakouluista arvostetuimmat akateemikot lähtivät mahdollisuuksien mukaan töihin länsimaihin tai Moskovaan.

Tässä tilanteessa Kirgisian korkeakoulutuksen toimijoiden kiinnostus siirtyi kohti länsimaisia koulutusihanteita, kun taas muissa Keski-Aasian maissa ei tapahtunut vastaavaa avautumista. Esimerkiksi Turkmenistanissa ja Uzbekistanissa autoritääriset johtajat toteuttivat kansallismielistä politiikkaansa, kun taas Tadžikistan ajautui viisivuotiseen sisällissotaan, joka rapautti monin tavoin yhteiskunnallista kehitystä (DeYoung & Santos 2004). Keski-Aasian pienin maa Kirgisia oli ensimmäinen valtio, joka Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen seurasi kansainvälisen rahoittajayhteisön neuvoa ja vetäytyi replavyöhykkeeltä. Kirgisia oli myös ensimmäinen Keski-Aasian maa, joka hyväksyi länsimaisen siviililakikoodin, modernin oikeudellisen sääntelykehyn, hintojen vapauttamisen, teollisuuden yksityistämisen sekä avoimen poliittisen järjestelmän. Kirgisia oli myös ensimmäinen Keski-Aasian maa, joka liittyi Maailman kauppajärjestön jäseneksi.

Kirgisian yhteiskunta- ja koulutusjärjestelmää ryhdyttiin systemaattisesti uudistamaan 1990-luvun puolivälissä. Siirtyminen markkinatalouteen, kansallisen riippumattomuuden lisääminen sekä demokratian periaatteet muuttivat koulutusjärjestelmää perusteellisesti. (Amsler 2009.) Kirgisian hallitus hyväksyi nopeasti uusliberalistisen retoriikan ja laillisti koululakia muuttamalla koulutuksen yksityistämisen sekä korosti demokratisoitumisen ja kilpailukyvyyn luomisen tärkeyttä. Ensimmäinen Kirgisian tasavallan koululaki allekirjoitettiin 1992. Laki salli maksulliset koulutuspalvelut ja valtiollisille korkeakouluille mahdollisuuden periä lukukausimaksuja opiskelijoilta. Hallitus kuitenkin jatkoi julkisten apurahojen myöntämistä korkeakouluopintoihin. Tämä oli osa presidentti Akajevin demokratisoitumisprosessia, jolla nykyaikaistettiin ja laajennettiin korkeakoulujärjestelmää, sekä aktivoitiin nuoria Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisinä epävarmoina vuosina (Öraz 2013, 33–35). Neuvostoliiton hajotessa Kirgisiassa oli kymmenen yliopistoa ja reilussa kahdessakymmenessä vuodessa korkeakoulujen määrä oli noussut 53 yliopistoon. Nykypäivän Kirgisiassa lähes joka toinen toisen asteen suorittanut opiskelija jatkaa opintojaan korkeakoulussa. Vuonna 1994 kahdeksan prosenttia korkeakouluopiskelijoista maksoi opinnoistaan, kun taas noin kymmenen vuotta myöhemmin 76 prosenttia opiskelijoista maksoi opinnoistaan ja ainoastaan 24 prosenttia opiskeli valtion tukemilla maksuttomilla opiskelupaikoilla (Shamatov 2012, 76).

Kirgisia on ollut Keski-Aasian kontekstissa maa, joka on suhtautunut avoimesti kansainväliseen koulutusyhteistyöhön. 1990-luvulta alkaen Euroopan unionin ja Keski-Aasian maiden yhteistyö on tiivistynyt ja vakiintunut. Voidaan sanoa, että monet koulutusta koskevat uudistukset eivät olisi tapahtuneet ilman kansainvälistä yhteistyötä ja ulkopuolisia suosituksia. Koulutus on alue, jolla Euroopan unionilla ja Keski-Aasian mailla on vahva yhteinen etu luoda yhteisiä käytäntöjä sekä ohjelmia. Myös eurooppalaiset koulutusstandardit, kuten

Bologna-prosessi, tarjoavat Kirgisialle mahdollisuuden osallistua kansainväliseen koulutusyhteisöön ja sitä kautta vahvistaa omaa asemaansa globaalilla korkeakoulukentällä. Ennen kaikkea suhteellisen epäpoliittisoinnut koulutuksen luonne verrattuna muihin mahdollisiin yhteistyön aloihin, kuten kauppapolitiikkaan, energia- tai turvallisuuspolitiikkaan, tarjoaa EU:lle mahdollisuuden yhteistyöhön Keski-Aasian maiden kanssa. (ICG 2016.)

EU:n kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi Kirgisia tekee koulutusyhteistyötä muidenkin toimijoiden kanssa. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjän vaikutus Kirgisian korkeakoulusektoriin on jatkunut keskeisenä. Venäjän kielen ollessa pääasiallinen opetuskieli Kirgisian yliopistoissa akateeminen liikkuvuus Venäjän ja Kirgisian, kuten myös muiden Keski-Aasian maiden, yliopistojen välillä on tiivistä. Lisäksi venäläiset yliopistot ovat perustaneet sivutoimipisteitä Kirgisiaan, ja niitä toimiikin yhteensä kahdeksan eri puolella Kirgisiaa (Minedu Russia 2018). Vuonna 1993 perustettu kirgisialaisvenäläinen Slaavilainen yliopisto myöntää Kirgisian ja Venäjän valtion hyväksymiä tutkintotodistuksia. Samana vuonna perustettiin myös amerikkalainen yliopisto (AUCA), joka on kerännyt opiskelijoita ympäri Keski-Aasiaa ja on kiistatta yksi Keski-Aasian merkittävimpiä akateemisia toimijoita. Myös ETYJ-akatemia on alueellisesti arvostettu toimija, joka tarjoaa englanninkielisiä maisteriopintoja yhteiskuntatieteiden alalla. Soros-järjestön Kirgisian koulutusohjelma kohdistuu pääsääntöisesti peruskoulutukseen, on järjestö myös myöntänyt kirgisialaisille opiskelijoille apurahoja ulkomailla opiskeluun (Soros 2018). Myös ylikansalliset järjestöt, kuten Maailmanpankki ja Unicef ovat merkittäviä koulutuksen rahoittajia.

Turkin vaikutus Kirgisian koulutussektoriin on myös merkittävä. Heti 1990-luvun alusta alkaen Turkki on aktiivisesti osallistunut Kirgisian koulutusjärjestelmän rakentamiseen (Demir, Balci & Akkok 2000). Kirgisian ja Turkin hallitukset ovat solmineet useita yhteistyösopimuksia esimerkiksi opiskelijavaihtoon, apurahoihin sekä yliopiston perustamiseen (Kyrgyz-Turkish Manas -yliopisto) liittyen. Yliopistoilla on myös kahdenvälisiä sopimuksia (Murzaeva 2014, 47–48). Valtioiden välisten sopimusten lisäksi Kirgisian koulutusjärjestelmään on vaikuttanut Fethullah Gülenin kansalaisjärjestön *Sebatin* (Sebat International Institute) toiminta. Vuodesta 1992 alkaen Sebat on perustanut Kirgisiaan muun muassa 14 lukiota, neljä opiskelija-asuntolaa sekä kansainvälisen Ataturk Alatoo -yliopiston. (Fgulen 2018.) Vuonna 2013 alkanut välirikko Fethullah Gülenin ja Turkin hallituksen välillä on johtanut Turkin hallituksen painostukseen lakkauttaa Sebat-järjestön kouluja maailmanlaajuisesti. Turkin ulkoministeri Mevlüt Çavuşoğlu vieraili Kirgisiassa kesällä 2016 ja kutsui Sebat-järjestöä terroristijärjestöksi, joka on ottanut Kirgisian päämajakseen (Eurasianet 2016).

Kiina on vaikuttanut Kirgisian yhteiskunnalliseen kehitykseen, erityisesti Shanghain yhteistyöjärjestön kautta. Vaikka Kiina on Keski-Aasiassa merkittävä toimija, sen vaikutus korkeakoulusektoriin tapahtuu lähinnä korkeakoulujen kahdenvälisten sopimusten avulla. Kiina on profiloitunut erityisesti Keski-Aasian taloudelliseen kehitykseen vaikuttavana toimijana ja on yksi suurimpia maahantuojia. (Laruelle & Peyrouse 2012.) Keski-Aasian maat ja Kiina tekevät korkeakoulu yhteistyötä erityisesti Silkkitie-yliopistoallianssin toiminnan kautta. Silkkitien yliopistoliitto tukee taloudellisesti ja tieteellisesti paikallisia yliopistoja, joista kolme sijaitsee Kirgisiassa (yhteensä 36 maata ja 135 yliopistoa). Myös ylikansalliset järjestöt, kuten Maailmanpankki ja Unicef ovat merkittäviä koulutuksen rahoittajia.

2000-luvulla on hyväksytty yhä enemmän länsimaisia korkeakoulutusta koskevia uudistuksia, kuten Lissabonin sopimuksen ratifiointi ja allekirjoitus². Lissabonin sopimus on osa Bolognan prosessia, jonka tarkoituksena on eurooppalaisen korkeakoulualan (EHEA) luominen yhdenmukaistamalla akateemisia koulutusstandardeja, laadunarviointimenetelmiä

sekä mahdollistamalla näin erilaisten järjestelmien vertailtavuus Euroopassa. Kirgisia myös sitoutui ottamaan käyttöön eurooppalaisten korkeakoulujen opintopistejärjestelmän, ECTS-järjestelmän (*European Credit Transfer and Accumulation System*). Vuonna 2012 koululakiin hyväksyttiin muutoksia, jotka mahdollistavat Bolognan prosessin aloitteita kansallisiksi koulutusmalleiksi, kuten siirtymisen kandidaatin- ja maisterintutkintoihin. Viimeisimmät koulutuslakiin tehdyt muutokset liittyivät korkeakoulujen riippumattomaan akkreditointiin. Aiemmin korkeakoulujen akkreditointi on ollut Kirgisian opetusministeriön tehtävänä. Vuonna 2015 hallituksen päätöksellä korkeakoulujen akkreditointivastuu siirrettiin opetusministeriöltä yksityisille toimijoille (hallituksen päätös riippumattomasta akkreditoinnista 2015).

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että suurin osa näistä uudistuksista on ollut enemmän retorisia kuin käytännön toimintaan vaikuttavia muutoksia. Opetusministeriö on innokkaasti hyväksynyt kansainvälisiä uudistuksia ja muuttanut koululainsäädäntöä eurooppalaisia toiminta-ajatuksia mukailevaksi, mutta jättänyt huomiotta kulttuuriset, institutionaaliset ja historialliset tekijät, jotka ovat välttämättömiä uudistusten onnistuneessa toimeenpanossa (Soltys 2015).

Globaalien koulutusreformien paikallistuminen

Maailmanlaajuisesti on mahdollista huomata, kuinka erilaiset kansainväliset säädökset määrittävät kansallisvaltioiden koulutuspolitiikkaa yhä enemmän. Ozga, Segerholm ja Simola (2011, 94) argumentoivat, kuinka koulutuksenarvioinnit, laatuksiteerit ja erilaiset laatustandardit ovat luoneet hallinnonjärjestelmän, joka on tukenut uuden eurooppalaisen hallintokulttuurin syntyä. Koulutuksen uutta hallintokulttuuria tukevat erilaiset oppimistulosten arvioinnit, kuten OECD:n PISA-tutkimukset, Eurostatin koulutustilastojen kasvava merkitys, ENQA:n korkeakoulutusstandardit sekä EU:n Bolognan julistus. Koulutuksen merkitys yhteiskunnallisen kehityksen turvaajana on myös huomioitu Venäjällä ja Keski-Aasian maissa (Gushchin & Gureev 2011). Yhteiskuntien tulevaisuus ja sen taloudellinen ja oikeudellinen vakaus riippuvat koulutusjärjestelmän kehitystasosta. Voidaan väittää, että nämä muutokset ovat osaltaan edistäneet tilastotietojen ja mitattavuuden perustana olevaa koulutusinfrastruktuuria, joka toimii koulutuksen hallinnan perustana. (Lawn & Segerholm 2011, 45.)

Tästä maailmanlaajuisesta koulutusta koskevasta muutoksesta on käytetty erilaisia nimityksiä. YK:n, Maailmanpankin ja Kansainvälisen kehityksen arviointiliiton määritelmäksi on vakiintunut käsite *näyttöön perustuva toimintatapa (evidence-based policy)*. Siinä korostetaan toimintapolitiikkaa, jossa päätöksenteon tukena on käytettävissä mahdollisimman tarkkaa näyttöön perustuvaa tietoa (Segone 2008, 27). Aiemmissa vertailevissa koulutustutkimuksissa Keski-Aasian maissa on käytetty käsitettä tulos pohjainen koulutus (*outcome based education*), jolla on haluttu korostaa koulutuksen luonteen muutosta koulutussuunnittelusta koulutuksen arvioinnin korostamiseen (Steiner-Khamsi, Silova & Johnson 2006). Tässä artikkelissa käytän käsitettä *globaalit koulutusreformit*. Viitataan tällä korkeakoulutuksen kansainvälistymisprosessiin, jossa toimintapolitiikkaa ohjaavat kansainväliset säädökset ja ohjelmat (kuten Lissabonin sopimus ja Bolognan julistus) sekä erilaisten kansainvälisten järjestöjen (kuten Maailmanpankin ja Unicefin) koulutustavoitteet.

Kirgisian globaaleja koulutusreformia analysoitaessa voidaan tunnistaa kaksi erilaista prosessia. Ensinnäkin on koulutusreformit, joilla viitataan korkeakoulujärjestelmän uudistamiseen muuttamalla korkeakoulupolitiikan strategiaa ja/tai toimintasuunnitelmaa globaaleja koulutusreformia mukaileviksi. Toiseksi on muutosprosessi, joka voidaan ymmärtää kou-

lutusstrategiaa toteuttavaksi toiminnoksi. Koulutuksen muutosprosessi voi poiketa suunnitellusta koulutusreformista. Tässä tutkimuksessa analysoin Kirgisian korkeakoulutuksen muutosprosessin diskursiivista muotoutumista. Domestikaatio-käsitteen (esim. Alasuutari & Qadir 2013) avulla voidaan analysoida eri toimijoiden perusteluita kansainvälisten uudistusten ja käytäntöjen toteuttamiseksi. Globaalien keskustelujen siirto kansalliseen kontekstiin ei välttämättä edellytä siihen liittyvien koulutuskäytäntöjen siirtoa. Kirgisian koulutuspoliittisia asiakirjoja tarkasteltaessa on mahdollista arvioida Kirgisian korkeakoulupoliittikkaa avoimeksi sekä kansainvälistymishaluiseksi (KKS 2010 & KKS 2020). Aiemmat tutkimukset (esim. Silova 2002; Morley 2003; Pursiainen & Medvedev 2005) ovat osoittaneet, että globaaleja koulutuspoliittisia diskursseja on käytetty erilaisten kansallisten tarpeiden edesauttamiseksi, eikä näiden koulutuspoliittisten diskurssien omaksumien ole aina automaattisesti tarkoittanut muutoksia käytännön tasolla.

Silova (2002) korostaa poliittisen, historiallisen ja kulttuurisen kontekstin merkitystä globaalien koulutusreformien kehityksessä. Paikallisella kulttuurilla ja paikallisilla toimijoilla on heidän omat intressinsä ja tarpeensa, jotka neuvotellaan paikallisesti kenttäkamppailussa. Tällä tarkoitetaan paikallisesti käytävää keskustelua ja debattia globaaleista koulutusreformista. Domestikaatio-teorian (Alasuutari 2009) avulla korkeakoulupoliittisessa tutkimuksessa voidaan huomioida paikallisia erityispiirteitä, jotka voivat muodostua joko koulutusreformieja tukeviksi tai niitä jarruttaviksi tekijöiksi. Näissä prosesseissa, joissa globaalit koulutusreformit tuodaan kansalliseen kontekstiin, paikallisten toimijoiden omat intressit ja motivaatiot sekoittuvat globaalien ideoiden kanssa. Domestikaatio-tutkimusta kiinnostaa, mitkä tekijät ja käsitteet nousevat kotikenttäistelun keskiöön. (Rautalin & Alasuutari 2009.) Tutkimusta ohjaavaksi kysymykseksi tulee: miten globaaleja koulutusreformieja perustellaan ja/tai torjutaan Kirgisian korkeakoulutuksen kentällä?

Tämä tutkimus nojaa kasvatustieteelliseen sekä sosiaalis-konstruktivistiseen tutkimusperinteeseen (Berger & Luckmann 1979), jossa uskotaan, että asioiden näkeminen ja kokeminen rakentuvat tietyllä tavalla. Sosiaalis-konstruktivistinen näkökulma ohjaa ymmärrystä politiikan teksteistä ja keskusteluista. Sosiaalis-konstruktivistisen näkemyksen mukaan viestinnällä ja puheella ei kuvata ainoastaan yhteiskunnallisia prosesseja ja rakenteita, vaan samanaikaisesti luodaan niitä. Jokaisella yhteiskunnalla ja yhteiskuntaryhmällä on omat määritelmänsä keskeisistä puhetoivoista ja tärkeistä teksteistä, jotka ovat ajasta ja paikasta riippuvaisia. Analysoimalla kriittisesti kieltä ja tekstiä on mahdollista tehdä laajempia yhteiskunnallisia havaintoja. Koulutuspolitiikkaa ohjaavat asiakirjat ovat toimintaa ohjaavia, vaikka samanaikaisesti vallan sijainti on kätkeyty (Taylor 2004, 441). Foucault'laisittain ymmärrettynä valta ei ole vain repressiivistä, alistavaa valtaa, vaan myös produktiivista, tuottavaa valtaa. Vallan avulla tuotetaan haluttuja diskursseja. Valtaa ei voi harjoittaa ilman tiettyä totuuden diskurssia, joka puolestaan rakentuu totuuden varaan: diskurssissa tieto ja valta kytkeytyvät toisiinsa. (Foucault 2005.) Tietoon liittyy näkemys totuudesta: se mikä on *totta*, on aina riippuvainen ympäröivästä yhteiskunnasta. Se, miten minä suomalaisena tutkijana näen todellisuuden Kirgisian korkeakoulukentällä, ei välttämättä vastaa paikallisesti jaettua ymmärrystä todellisuudesta. Diskurssianalyysin avulla ei pyritä arvioimaan korkeakoulupoliittisten uudistusten onnistumista tai epäonnistumista, vaan analysoimaan niitä puhetoivoja, joiden avulla esitellään korkeakoulupoliittista keskustelua.

Toisin sanoen, tässä artikkelissa pyrin diskurssianalyysiä hyödyntäen tulkitsemaan niitä diskursseja ja puhetoivoja, jotka ohjaavat Kirgisian korkeakoulutuskeskustelua (ks. Saarinen 2007; van Dijk 2015). Diskurssianalyysi paljastaa sosiaalisia merkityksiä, suhteita sekä vaiet-

tuja diskursseja, jotka vaikuttavat koulutuspolitiikan muotoutumiseen. Diskurssianalyysissä teksti ja puhe ovat osa suurempaa kokonaisuutta, johon heijastuvat yhteiskunnan valtasuhteet, ideologiat sekä käytännöt (Taylor 2004, 435–436). Analysoimalla sekä koulutuspoliittisia asiakirjoja että korkeakouluasiantuntijoiden puhetta on mahdollista löytää piilotettu logiikka, joka vaikuttaa globaalien korkeakoulureformien domestikaatioon (Alasuutari & Alasuutari 2012; McKennan 2004, 15).

Steiner-Khamsin, Silovan ja Johnsonin (2006, 221) mukaan Keski-Aasian maat ovat ryhtyneet implementoimaan korkeakoulu reformeja niiden suurimman suosion jo hiipuessa. Globaalit koulutusreformit ja uudistukset olivat maailmalla suuressa huudossa jo paljon ennen kuin nämä ideologiat siirtyivät Keski-Aasian maihin. On myös tärkeää huomata, että monet Keski-Aasian maista ovat matalan tulotason maita ja riippuvaisia rahoittajien avustuksesta. Aiemmat tutkimukset globaaleista koulutus reformeista entisissä Neuvostoliiton maissa, Kirgisiassa ja Kazakstanissa ovat osoittaneet, kuinka samankaltaisista ”globaaleista koulutus reformitavoitteista” riippumatta varsinaiset toteutuneet koulutus uudistukset vaihtelevat huomattavasti näiden maiden välillä. 1990-luvulla käynnissä ollut korkeakoulu reformeja koskettanut poliittinen retoriikka ei kuitenkaan eronnut merkittävästi näiden maiden välillä. Kirgisia ja Kazakstan siirtyivät neuvostoliittolaisesta koulutusjärjestelmästä kohti länsimaa-laista koulutusjärjestelmää. Kuitenkin kansalliset erityispiirteet korostuivat maiden välillä (Silova 2011).

Kaksi vastakkaista diskurssia korkeakoulu reformeista

Diskurssianalyysissä perehdytään perimmäisten totuuksien etsimisen sijaan analysoimaan sitä, miten todellisuus rakentuu sosiaalisissa käytänteissä, miten tieto tuotetaan sekä sitä, miten se muuttuu sosiaaliseksi todellisuudeksi. Diskurssianalyttisen tutkimuksen käyttöarvo piilee siinä, että tutkimuksella pyritään tutkimaan sitä, miten vakiintuneita totuusdiskursseja tuotetaan, sekä miten sosiaalinen todellisuus rakentuu diskursiivisesti. Toisin sanoen diskurssianalyysi pyrkii paljastamaan itsestäänselvyksiltä tuntuja jäsennostapoja.

Analysoitaessa keskustelua Kirgisian korkeakoulu reformeista on havaittavissa kaksi vastakkaista diskurssia: modernisaatio-diskurssi sekä *sistema*-diskurssi. Analysoimalla näitä kahta vastakkaista diskurssia on mahdollista havainnoida korkeakoulu reformien aikaansaamaa jännitettä uusien koulutus reformien haastaessa korkeakoulu järjestelmän rakenteet, perinteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset tekijät. Modernisaatio-diskurssin avulla toimijat perustelevat tarvetta korkeakoulutuksen uudistuksille. Näissä perusteluissa toimijat viittaavat kansainvälisiin suosituksiin, eurooppalaisen koulutus ideologian ja rakenteiden (kuten Bolognan prosessi) lainaamiseen sekä ulkomaalaisten rahoittajien hyödyntämiseen. Koulutus poliittisissa asiakirjoissa käytetään käsitettä *modernisaatio* kuvaamaan korkeakoulumallia, joka on kansainvälisesti kilpailukykyinen ja innovatiivinen. Vastapuheena korkeakoulu reformeille käytetään diskurssia *sistema*sta. *Sistema*-diskurssi paljastaa toimijoille itsestäänselvyksiltä tuntuja kulttuurisia, sosiaalisia ja historiallisia jäsennostapoja ja käytäntöjä, jotka eivät ole välttämättä yhdenmukaisia haluttujen korkeakoulu reformien kanssa. *Sistema*-diskurssissa käytetään käsitettä *kirgisialainen mentaliteetti* kuvailtaessa globaalien korkeakoulu reformien ja paikallisten käytäntöjen välistä jännitettä. Diskurssianalyysin avulla on mahdollista analysoida näiden kahden vastakkaisen diskurssin välistä dynamiikkaa sekä tarkastella lähemmin miten globaaleja koulutus reformeja perustellaan ja torjutaan Kirgisian korkeakoulutuksen kentällä.

Tarkastelemalla globaaleja korkeakoulutusreformia ja niiden mahdollisia implikaatioita Kirgisian koulutuspolitiikalle tavoitteenani on osallistua siihen laajempaan teoreettiseen keskusteluun, jossa pohditaan globaalien politiikan mallien leviämistä ja näiden mallien vaikutuksia kansallisiin politiikan ratkaisuihin. Tässä artikkelissa ilmiötä on lähestytty siitä näkökulmasta, miten paikalliset toimijat hyödyntävät globaalia ymmärrystään toimivista ja siten tavoitelluista järjestelmistä pohtiessaan oman maansa korkeakoulujärjestelmän tilaa. On sanottu, että Venäjällä termiä järjestelmä, venäjäksi *sistema*, sovelletaan kuvaamaan sellaisten muodollisten ja epävirallisten käytäntöjen sekoittumista, jotka ohjaavat valtion, yhteiskunnan ja yksilöiden välisiä suhteita (Ledeneva 2013). Kirgisian korkeakoulujärjestelmään vaikuttavien intressien ja toimintatapojen tarkastelu sallinee minun soveltaa tätä ajatusta myös Kirgisiaan, jossa korkeakoulutukseen vaikuttaa muodollisten valtion käytäntöjen lisäksi yksittäisten korkeakoulujen omia sopimuksia sekä epävirallisia käytäntöjä ja toimintamalleja, jotka muodostavat kirgisialaisen korkeakoulujärjestelmän.

Käsitteiden sekä erilaisten ilmaisujen käyttö on erittäin tärkeää koulutuspoliittisia ohjelmia laadittaessa. Modernisaatio-diskurssia analysoimalla on mahdollista tarkastella, missä määrin käsitettä modernisaatio käytetään Kirgisian poliittisissa asiakirjoissa ja millaisia merkityksiä sille annetaan. Euroopan komission julkaisemassa asiakirjassa ”EU: n rahoittaman Erasmus+ -ohjelman avaaminen Keski-Aasiaan” vuodelta 2016 kirjoitetaan, kuinka EU:n ja Keski-Aasian maiden välisen yhteistyön tavoitteena on koulutuksen modernisaatio ja uudistaminen: ”EU:n ja Keski-Aasian kumppanimaiden kesken sovittavilla ensisijaisilla yhteistyöaloilla on kehitetty modernisaatiota ja reformia koskeva yhteinen ohjelma, joka perustuu aluepoliittisiin vuoropuheluihin ja asiantuntijaryhmiin.” EU:n ja Keski-Aasian maiden välinen vuoropuhelu perustuu ajatukseen modernisaation ja reformien tarpeesta. EU:n poliittisessa asiakirjassa 2016 lähtökohtana oli näkemys siitä, että Keski-Aasian koulutusjärjestelmät ovat kehityksestä jäljessä ja yhteistyön avulla pystytään vaikuttamaan kehitykseen positiivisesti. Vaikka Erasmus+ -ohjelmaa määrittelevässä asiakirjassa korostetaan aluepoliittista vuoropuhelua eri toimijoiden välillä, asiakirjassa on vahvasti läsnä ajatus koulutusjärjestelmän ja toimintamallien muuttamisesta yhdenmukaiseksi eurooppalaisten koulutuspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Modernin korkeakoulujärjestelmä luominen

Korkeakoulutusta koskevissa keskusteluissa sekä korkeakoulupolitiikkaa ohjaavissa dokumenteissa koulutuksen modernisaatio- ja kansainvälistymistavoitteet tulevat vahvasti esiin. Heti itsenäistymisen jälkeen koulutuspoliittisilla päätöksillä pyrittiin erottautumaan neuvostoliittolaisesta koulutusjärjestelmästä. Koulutusjärjestelmän uudistaminen alkoi heti itsenäisyyden jälkeen. Neuvostoliitossa koulutus oli ollut tärkeässä roolissa ideologian levittämisessä. Tutkimusta ja koulutusta hallitsivat marxilais-leninistinen oppi ja ideologia. Opiskelijoille opetettiin lakia ja poliittista elämäntapaa kansalaiskoulutuksen kautta sekä erilaisten rituaalien kautta vahvistettiin neuvostoihmissen ideologiaa. (Sievers 2003, 253–254.) Neuvostojärjestelmän romahdettua myös koulutuksen tehtävä muuttui. ”Vanhan” neuvostoidologian tilalle kaivattiin uutta ideologista suunnannäyttäjää. Tämä muutos tapahtui sekä uusia käytäntöjä rakentamalla, mutta myös uudenlaisella kielenkäytöllä. Koulutuspoliittisissa asiakirjoissa ryhdyttiin puhumaan koulutuksen modernisaatiosta. Tässä diskurssissa kiinnostavaksi nousee se, miten käsitettä modernisaatio käytetään koulutuspoliittisissa asiakirjoissa. Käsitteen modernisaatio käyttö heijastelee tulkintoja ja asenteita, jotka vallitsevat laajemmin yhteiskunnassa sekä edistävät poliittisia prosesseja. Kirgisian koulutuspolitiikassa esiintyvä

modernisaation diskurssi liittyy vahvasti kansainväliseen yhteistyöhön. Modernisaatio-diskurssille ominaista on käyttää modernisaation käsitettä argumenttina yhdistää ylikansallisten organisaatioiden koulutusohjelmat kansalliseen koulutusstrategiaan.

Ensimmäisessä Kirgisian koulutusta ohjaavassa kansallisessa strategiassa, Kirgisian tasavallan koulutuksen kehittämisstrategia 2007–2010³ (jatkossa KKS 2010) uutta koulutusjärjestelmää kutsutaan *moderniksi koulutusjärjestelmäksi* (*modern educational system*) vastakohtana neuvostoaikaiselle koulutusjärjestelmälle. KKS 2010:ssä esitellään viisi modernin koulutusjärjestelmän tavoitetta, jotka ovat: 1. yhdenvertaisen koulutukseen pääsyn varmistaminen, 2. opetussisältöjen sekä opetusteknologian päivitys, 3. laadun kohottaminen, 4. resurssien tehokkaampi käyttö, ja 5. demokraattisen hallinnon kehittäminen. KKS 2010:ssä esitellään myös köyhyyteen, lapsityövoiman käyttöön, koulutuksen rahoitukseen sekä opettajapulaan liittyviä haasteita, joihin modernin koulutusjärjestelmän tulisi vastata. Samanaikaisesti KKS 2010:ssä esitellään strategioita koulutuksen saatavuuden sekä laadun kohottamiseksi. Yhtenä tavoitteena on koulutuksen sisällön uudistaminen: ”kehittämällä opetussuunnitelmaa huomioiden oppimisen työmäärä sekä modernit koulutustavoitteet” (KKS 2010, 19). Sen lisäksi, että termillä moderni koulutusjärjestelmä viitataan uuteen neuvostoliittolaisen koulutusjärjestelmän korvanneeseen koulutusideologiaan, se on myös yleisnimi kansainvälisille koulutusideologioille (*best practices*), joita kansainväliset toimijat, kuten Maailmanpankki rahoittavat. KKS 2010:ssä kuvataan, kuinka monet koulutuspoliittiset tavoitteet, jotka on kuvattu aiemmissa koulutusta ohjaavissa dokumenteissa (kuten Education Doctrine 2010), ovat jääneet toteutumatta rahoituksen puutteet takia. Tämän johdosta uusi koulutusstrategia, KKS 2010, on tehty yhteistyössä kansainvälisten rahoittajien kanssa. Esimerkiksi Aasian kehitys pankin ja Unicefin tukemat hankkeet on erikseen mainittu KKS 2010:ssä.

Ensimmäisessä Kirgisian koulutusta ohjaavassa strategiassa, KKS 2010:ssä on modernisaatio vahvasti sidoksissa kansainväliseen yhteistyöhön. Kansainvälisen yhteistyön avulla Kirgisiaan tuodaan uusia, globaaleja koulutuskäytäntöjä, moderni koulutusjärjestelmä ja toimintamalleja, jotka on testattu toimiviksi muissa maissa. Ilman kansainvälisten toimijoiden mukaantuloa Kirgisian kansalliselle koulutuspolitiikan toimintakentälle useat hankkeet ja ohjelmat olisivat jääneet toteuttamatta. Ennen toisen Koulutuksen kehittämisen strategian hyväksymistä Gita Steiner-Khamsi ja Ketevan Chachkhiani (2008) analysoivat sekä arvioivat edellisen kehittämisen strategian (KKS 2010) Kirgisian opetusministeriön toimeenpanemana ja Unicefin rahoittamana. He toteavat, että KKS 2010 oli kirjoitettu lähinnä ulkomaalaisia rahoittajia varten kolmessa kuukaudessa ilman syvällistä valmistautumista.

Toisessa Koulutuksen kehittämisen strategiassa Kirgisian tasavallalle 2012–2020 (jatkossa KKS 2020) on kansainvälisten toimijoiden mukanaolo vielä edellistäkin strategiaa voimakkaampaa. KKS 2020:ssä kuvataan koulutushankkeita, joiden rahoittamiseen sekä toimeenpanemiseen kansainväliset järjestöt osallistuvat. KKS 2020:ssä kuvataan vielä edellistä tarkemmin, kuinka esimerkiksi Maailmanpankki, Aasian kehitys pankki sekä Japanin kehitys yhteistyörahasto osallistuvat Kirgisian kansallisen koulutuksen kehittämiseen. KKS 2020:ssä kansainvälisten organisaatioiden tehtävä on yhdistetty Kirgisian Pisa-tutkimuksen jälkeisiin koulutustavoitteisiin. Kirgisia osallistui OECD:n PISA-tutkimukseen (*Programme for International Student Assessment*) vuosina 2006 ja 2009. Molempina vuosina Kirgisia rankattiin viimeiseksi niin matematiikkaa, tiedettä kuin myös lukemista mittavissa kokeissa. OECD:n Pisa-tutkimus on yksi tunnetuimmista laajamittaisista arvioista, joihin vuodesta 2000

lähtien on osallistunut yli 80 maata. OECD:n vaikutusvallan kansallisvaltioiden koulutuspolitiikkaan on arvioitu kasvaneen PISA-tutkimuksen ja siitä seuraavien koulutuspoliittisten suositusten myötä (Sivesind 2014). Koulutuksen kehittämissstrategiassa 2020 todetaan, että PISA-tutkimuksiin osallistumisen tavoitteena oli verrata maailmanlaajuisen koulutusprosessin nopeutta Kirgisian nykyiseen koulutuspoliittiseen tilanteeseen (KKS 2020, 10).

KKS 2020:ssa luonnehditaan, kuinka PISA-tutkimusten tulosten julkistamisen jälkeen kansainvälisten rahoittajien kanssa on suunniteltu hankkeita ja toimenpiteitä koulutuksen kehittämiseksi. Näitä hankkeita ovat mm. koulutuksen sisältöjen uudistaminen, koulutusrahoituksen ja koulutuksen hallinnan muuttaminen, opiskelijoiden arviointijärjestelmän modernisoiminen sekä opettajien ja koulujen motivaatiojärjestelmien kehittäminen. Samanaikaisesti KKS 2020:ssa kuvataan, miten valtion budjetista myönnettyt varat on tarkoitettu ratkaisemaan puolestaan varsin käytännöllisiä ongelmia, kuten oppikirjojen painamista, koulujen tilojen ylläpitoa, laitteiden ja tietokoneiden hankintaa, ja opiskelijoiden ruokalapalveluiden järjestämistä (EDS 2020, 10). Koulupolitiikkaan, koulutuksen hallintaan sekä koulutuksen ideologiaan vaikuttavat ongelmat sanotaan ratkaistavan yhteistyössä kansainvälisten järjestöjen kanssa. Aiemmat PISA-tutkimukseen liittyvät tulokset ovat osoittaneet, kuinka PISA-tutkimuksen avulla OECD on lisännyt vaikutusvaltaansa kansallisiin koulutuspolitiikan toimintatapoihin, ei niinkään käytännön toimintaan (Grek 2009; Mangez & Hilgers 2012).

Diskursiivisilla käytännöillä, asioiden nimeämisellä, sekä käsitteellisillä malleilla vaikutetaan ja luodaan valtarakenteita eri toimijoiden välille. Kirgisian koulutuspoliittisessa keskustelussa kansainvälisten toimijoiden intressejä ja motiiveja ei ole kyseenalaistettu. Kun kansainvälisten toimijoiden toimintaohjelmat on kirjoitettu osaksi kansallista koulutusta ohjaavaa strategiaa, ovat kansalliset ja kansainväliset intressit linkittyneet toisiinsa. Poliittisten diskursseiden näkökulmasta käsin ei ole yhdentekevää, kuka ongelmia nimeää. Usein poliittisissa diskursseissa se, joka nimeää ongelmat, on myös oikeutettu ratkaisemaan kyseiset ongelmat (Saarinen 2005, 4). Tämä näkyy vahvasti Kirgisian koulutuspolitiikassa, joka on pitkälti kansainvälisten toimijoiden muotoilemaa. Koulutusta ohjaavissa strategioissa kansainväliset toimijat edustavat Kirgisialle uutta modernia koulutusjärjestelmää sekä ”innovatiivista” koulutuspolitiikkaa ja käytäntöjä.

Eurooppalaisen koulutusideologian vaikutus

Kirgisian korkeakoulutuksen kentällä ei ole kyseenalaistettu kansainvälisten toimijoiden roolia eikä motiiveja globaalien korkeakoulureformien maahantuojina. Sen sijaan paikallisten toimijoiden rooleja ja motiiveja kyseenalaistetaan riippuen henkilöiden omasta positioista. Opetusministeriön edustajien haastatteluissa korostuu hallituksen vetovastuu korkeakoulujärjestelmän uudistuksessa ja yliopistojen halukkuus vastata tähän muutostarpeeseen. Myös koulutuksen kehittämissstrategiassa (KKS 2020, 4) todetaan, että Bolognan ja Lissabonin sopimusten määräysten mukaisesti vuoteen 2020 mennessä Kirgisiassa siirrytään koulutusjärjestelmään, joka tarjoaa opiskelijoille joustavuutta ja liikkuvuutta, ja joka mahdollistaa työn ja opiskelun yhdistämisen korkeakouluissa. Opetusministeriön näkemyksen mukaan opetusministeriön ponnisteluista huolimatta aina on kuitenkin olemassa yliopistoja, jotka eivät ole avoimesti sitoutuneet uudistamaan korkeakoulukäytäntöjään: ”Opetusministeriön näkökulmasta on yli kymmenen yliopistoa, jotka hyödyntävät Bolognan prosessia, osa jo vuodesta 2013. Jotkut yliopistot antavat täydentävää koulutusta englannin kielellä valtion

tutkintojen lisäksi. On kuitenkin olemassa useita yliopistoja, jotka eivät ole avoimia innovaatioille.” (Nr 14.)

Opetusministeriön näkökulmasta korkeakoulureformeja jarruttavana tekijänä on yliopistojen vastahakoisuus uudistuksille ja innovaatioille. Euroopan komission tuella Kirgisian opetusministeri Kanat Sadykov allekirjoitti maaliskuussa 2011 määräyksen kansallisen asiantuntijaryhmän perustamisesta Bolognan ja Lissabonin prosessin edistämiseksi. Kansallisen asiantuntijaryhmän edustajien⁴ asema eurooppalaisten korkeakoulureformien lähettiläinä näkyi positiivisena suhtautumisena korkeakoulu-uudistuksiin sekä yliopistojen omiin vaikutusmahdollisuuksiin korkeakoulupolitiikassa. Samanaikaisesti kansallisen asiantuntijaryhmän ulkopuoliset toimijat kyseenalaistivat ryhmän motiivit ja kritisoivat heitä opetusministeriön sätkynukeiksi. Opetusministeriön ja koko korkeakoulureformin kyseenalaistavia näkemyksiä ilmenee keskustellessa yliopistojen edustajien kanssa, jotka eivät itse kuuluneet kansalliseen asiantuntijaryhmään. Erään vararehtorin mielestä opetusministerin tavoitteena on lähinnä vain lisätä korkeakoulutuksen kontrollia. Samalla hän kyseenalaisti koko Bolognan prosessin ja liikkuvuuden mielekkyyden Kirgisialle, jossa alueelliset ja yliopistoiden väliset erot ovat merkittäviä: ”Joten tällainen asia on. He eivät ymmärrä [viittaa opetusministeriöön], että Bolognan prosessilla tavoitellaan muutakin kuin valvonnan lisäämistä. Sen tarkoituksena oli edistää akateemista edistymistä. Akateeminen liikkuvuus on kuitenkin Kirgisian kannalta järjetöntä. Kukaan Bishkekistä ei mene opiskelemaan Talasiin.” (Nr 18.)

Sekä kansallisen asiantuntijaryhmän että yliopistojen edustajien mukaan korkeakoulu-uudistuksia koskevat aloitteet ovat tulleet alhaalta ylöspäin, käytännön tarpeesta kohti poliittista päätöksentekoa. Näiden näkemysten mukaan yliopistoilla on ollut tarve uudistuksille ja opetusministeriö on ryhtynyt ajamaan asiaa eteenpäin. Sopeuttamalla järjestelmää eurooppalaisiin normeihin korkeakoulut vahvistavat omaa asemansa globaalilla korkeakoulukentällä. Opetusministeriön edustajille asia näyttäytyy toiselta kantilta: ”Näiden uudistusten avaintekijä on ministeriössä. Yleisesti ottaen yliopistot tukevat näitä uudistuksia, mutta jotkut yliopistot eivät tue niitä aktiivisesti.” (Nr 14.) Kirgisian korkeakoulutuksen kansainvälistymistä koskevassa keskustelussa on nähtävissä kansallisen kamppailun piirteitä. Keskustelua käydään siitä, kuka on oikeutettu valvomaan ja muuttamaan sääntöjä – kenellä on vaikutusvaltaa. Kun kansallisessa kontekstissa otetaan käyttöön uusia globaaleja politiikkamalleja, lainsäädännön muutoksista sekä olemassa olevien käytäntöjen ja menettelyjen todellisista muutoksista tulee kansallisia poliittisia taisteluita. Saavutetut uudistukset ovat kompromisseja eri toimijoiden, instituutioiden sekä poliittisten ideologioiden välillä. (Alasuutari 2009, 70.)

Yksi merkittävimmistä EU:n ja Keski-Aasian yhteistyötä määrittävistä sopimuksista on ollut vuonna 2007 hyväksytty yhteistyösopimus EU:n ja Keski-Aasian maiden kesken (*The EU-Central Asia Strategy for a New Partnership*). Tällä sopimuksella pyrittiin vauhdittamaan yleisesti alueen kehitystä, lisäämään talouskasvua, sekä poistamaan köyhyyttä. Samaan yhteistyösopimukseen sisällytettiin myös koulutustavoitteet (*Education Initiatives for Central Asia*), joissa pyrkimyksenä on integroida Keski-Aasian maat Euroopan korkeakoulualueeseen (EHEA). Tällä hetkellä EU:lla on Keski-Aasiassa käynnissä *EU:n monivuotinen alueellinen Keski-Aasian ohjelma 2014–2020 (EU Multiannual Indicative Regional Programme for Central Asia 2014-2020)*, jossa korkeakoulutus on osana kestävän kehityksen ohjelmaa. EU:n järjestämä korkeakoulutuksen tuki ja käytännön toimintapolitiikka Keski-Aasiassa tapahtuu Erasmus-ohjelmien (nykyisin Erasmus+) ja Tempus-ohjelmien (nykyisin Tempus+) kautta. Unionin vahva viesti integroida Keski-Aasian korkeakoulujärjestelmä osaksi eurooppalaista korkeakoulualuetta näkyi Euroopan komission ohjausdokumentissa, jossa muotoillaan toi-

mintasuunnat EU:n rahoittaman Erasmus+ -ohjelman avaamiselle Keski-Aasiaan. Komission ohjausdokumentissa kuvataan myös, kuinka Tempus+ -ohjelman tavoitteena on edistää Keski-Aasian valtioiden koulutusjärjestelmien mukauttamista kansainvälisiin toimintamalleihin yhdessä kansainvälisten kumppanien ja rahoittajien kanssa (Euroopan komissio 2016). EU:n ja Keski-Aasian korkeakoulupolitiikkaa ohjaavissa asiakirjoissa korostuu viesti paikallisten koulutusjärjestelmien integroimisesta kansainvälisiin toimintamalleihin.

Paikallisen kulttuurin korostaminen

Demokratia ja kansainvälistyminen yhdessä kulttuuristen ja kansallisten arvojen kanssa ovat määritelleet Kirgisian koulutuspolitiikkaa vuoden 1991 itsenäistymisestä alkaen (Koululaki 2003; KKS 2010; KKS 2020). Globaaleihin periaatteisiin nojautuen koulutuspolitiikan tavoitteena on ollut rakentaa itsenäisen Kirgisian koulutuspolitiikkaa paikallisväestölle, etnisille kirgiiseille (Dukenbaev 2004, 17). Kirgisian koululaissa kansalliset tavoitteet ja paikallisen kulttuurin korostaminen on selkeästi kirjoitettu yhdeksi koulutusta ohjaavaksi periaatteeksi. Koululaissa määritellään, kuinka Kirgisian koulutuspolitiikan on perustuttava seuraaviin periaatteisiin: yleismaailmallisten inhimillisten arvojen ja kansallisen kulttuuriperinnön ensisijaisuuteen, kansalaisuuden kasvatukseen, työteliäisyyteen, isänmaallisuuteen, sekä ihmisoikeuksien ja vapauden kunnioittamiseen (Koululaki 2003). Samanaikaisesti kansainvälistyminen sekä ylikansallisiin korkeakoulurakenteisiin integroituminen on muodostunut toiseksi koulutusta ohjaavaksi tavoitteeksi.

Tutkimusaineistoa kerätessäni välittyi kuva Kirgisian korkeakoulukentästä, joka on avoin kansainvälisille toimijoille sekä yhteistyölle. Tutkimushaastatteluja tehdessäni opetusministeriössä ja eri korkeakouluissa sekä kerätessäni taustamateriaalia eri organisaatioista, kirgisialaisten avoin ja varaukseton suhtautuminen minuun länsimaalaisena tutkijana erosi täysin kokemuksistani muista Keski-Aasian maista eli Uzbekistanista ja Tadžikistanista. Havaintoni korkeakoulukentältä tukevat ajatusta Kirgisiasta Keski-Aasian *demokratian saarekkeena*, jossa ihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuteensa. Jouduin haastatteluaineistoa kerätessäni myös tilanteisiin, joissa keskiaasialainen vieraanvaraisuuden kulttuuri ja oma roolini objektiivisena tutkijana, eikä mahdollisena rahoittajana, oli kyseenalaistettavissa. Haastateltavieni aiemmat kontaktit kansainvälisten toimijoiden kanssa olivat olleet pääsääntöisesti eri kansainvälisten rahoittajien kanssa. Monissa tilanteissa myös minut nähtiin koulutustoiminnan mahdollisena tulevana rahoittajana.

Haastateltavat argumentoivat kansainvälisyyden arvot yhdenmukaisiksi kirgisialaisten arvojen kanssa. Kuitenkin heidän joukostaan löytyi myös näkökulmia, jotka haastoivat kansainvälistymisen diskurssin. Näissä diskursseissa korostettiin kansallisia erityispiirteitä, joiden argumentoitiin romuttavan koulutuspoliittiset tavoitteet korkeakoulujärjestelmän kansainvälistämisestä. Tähän diskurssiin yhdistyi konservatiivinen näkemys, jonka mukaan uudet globaalit koulutusreformit eivät ole yhteensopivia paikallisen kulttuurin kanssa. Tätä diskurssia on kuvattu käsitteellä sistema-diskurssi. Sistema-diskurssissa sosiaalisilla, kulttuurisilla sekä paikallisilla piirteillä perustellaan koulutusreformien haasteita sekä mahdollisia ongelmakohteita. Huolimatta jo kolmatta vuosikymmentä kestäneestä itsenäisyydestä, Kirgisia tasapainoilee yhä globaalien, paikallisten sekä Venäjältä tulevien intressein ristivedossa. Sistema-diskurssissa sekä viralliset että epäviralliset näkemykset Kirgisian korkeakoulujärjestelmästä tulevat näkyviksi.

Tässä diskurssissa paikallisista, koulutus uudistuksia torjuvista ilmiöistä käytettiin käsitettä *kirgisialainen mentaliteetti*. Kirgisialaisella mentaliteetilla viitattiin patriarkaalisiin yhteiskunnallisiin normeihin ja perheperinteiden kunnioittamiseen, jotka haastatteluissa esiteltiin erityispiirteinä verrattuna globaaleihin korkeakoulumalleihin vaikuttaviin arvoihin ja normeihin. Kirgisialainen mentaliteetti esiteltiin tekijänä, joka vaikuttaa voimakkaasti korkeakoulusektorin levinneisyyteen ja vallitseviin normeihin. Globaalien länsimaalaisten koulutus uudistusten yhteensopivuutta paikalliseen kirgisialaiseen kulttuuriin ei toimintapolitiikkaa ohjaavissa dokumenteissa kyseenalaistettu. Sen sijaan haastatteluissa kulttuuristen piirteiden avulla kyseenalaistettiin globaalien koulutus uudistusten sovellettavuutta.

Haastatteluissa korostettiin korkeakoulutuksen yhteyttä perheen sosiaaliseen statukseen. Haastatteluissa esitettiin, kuinka Kirgisiassa menestykseen vaaditaan tiettyä sosiaalista pääomaa, jota ilman ei ole mahdollista saada yhteiskunnallista arvostusta:

Mentaliteetti on yksi erityispiirteistämme. Ihmiset täällä ajattelevat, että on menestynyt pelkästään, jos on saavuttanut korkeakoulutuksen. Euroopassa ja Venäjällä ihmiset voivat valita eri ammatteja menemättä korkeakouluun. Täällä on häpeällistä, jos lapsesi ei mene yliopistoon. Joissain tapauksissa ihmiset investoivat siihen viimeisimmän asiansa, myyvät viimeisen karjansa tai niin edelleen. Tämä ei ole aina investoinnin arvoista. (Nr 16.)

Kirgisian kulttuurin diskurssilla kyseenalaistettiin globaaleja koulutus uudistuksia, mutta myös liitettiin kansainvälisiä toimintamalleja paikalliseen toimintakulttuuriin ja tapoihin. Koulutus uudistusten yhdistäminen paikallisiin piirteisiin on osa koulutusreformien domestikaatiota, jossa globaalit toimintaperiaatteet saavat paikallisia piirteitä. Aiemmissä tutkimuksissa (erit. Steiner-Khamsi, Silova & Johnson 2006) on havainnointu, kuinka korruptionvastaisia toimenpiteitä on käytetty argumentaationa laadunarviointijärjestelmien käyttöönotossa entisissä Neuvostoliiton maissa. Koulutusjärjestelmän avoimuusvaatimukset sekä korruptionvastainen taistelu on koulutuspoliittisissa dokumenteissa tyypillinen argumentaation muoto puolustettaessa laadunarviointijärjestelmien parantamista ja tietoteknisten sovellusten käyttöä (Gabrscek 2010). Kuitenkin kirgisialaisten korkeakoulujen käytännöistä puhuttaessa yhtenä perusteluna tietoteknisten sovellusten käyttöönotossa on tiedon siirtäminen vanhemmille sekä kontrollin lisääminen. Eräs valtiollisen korkeakoulun vararehtori esitteli heidän uutta sovellustaan:

Ostimme erityisohjelmiston, jonka avulla voimme valvoa opiskelijoiden osallistumista ja edistystä. Tämä ohjelmisto on myös vanhempien käytössä, jotta he näkevät lapsensa etenemisen. Rehtori voisi myös käyttää näitä tietoja sen sijaan, että kävelisi ympäriinsä ja hakisi tietoja dekaaneilta. Kaikki tieto on saatavilla tietokoneella. (Nr 5.)

Koulutuspoliittisissa ohjausdokumenteissa argumentoidaan globaalien koulutuspoliittisten tavoitteiden linkittymisestä moderneihin koulutustavoitteisiin, kun taas korkeakoulujen tasolla yhdistetään koulutus uudistukset paikallisiin piirteisiin.

Kuten edellä on käynyt ilmi, yksi Kirgisian ensimmäisen presidentin Akajevin koulutuspoliittisista tavoitteista itsenäistymisen jälkeen oli avata korkeakoulusektori yksityisille toimijoille ja mahdollisimman monen nuoren saataville. Tämän seurauksena korkeakoulusektori on Kirgisiassa laaja. Kansainvälisten organisaatioiden suosituksiin pohjautuen korkeakoulujen akkreditointikäytäntöjä on Kirgisiassa uudistettu. Aiemmin korkeakoulujen

akkreditointi on ollut Kirgisian opetusministeriön tehtävänä. Vuonna 2015 voimaan tullut laki riippumattomasta akkreditoinnista siirsi korkeakoulujen akkreditointivastuun opetusministeriöltä yksityisille toimijoille. Vuonna 2015 haastatteluita tehdessäni korkeakoulujen akkreditointiin liittyvä uudistus herättikin paljon keskustelua. Haastatteluissa kuvailtiin korkeakoulupoliittisten tavoitteiden kohdistuneen enemmän määrän kuin laadun kasvattamiseen. Erityisesti korkeakoulut, jotka eivät edustaneet pääkaupungin isoja yliopistoja, kokivat akkreditointiuudistuksen uhkana heidän toiminnalleen: ”Samalla on pyrkimys supistaa korkeakoulujen lukumäärää. Ministeriö valmistelee aktiivisesti tätä prosessia [viitataan lakiin riippumattomasta akkreditoinnista]. Se haluaa parantaa laatua vähentämällä määrää.” (Nr 3.)

Itsenäisten akkreditointitoimijoiden perustaminen koulutusosalalle on ollut maailmanlaajuinen suuntaus, jota OECD ja Maailmanpankki ovat tukeneet. Ulkopuolisille suosituksille riippumattoman akkreditoinnin järjestämisestä on haettu paikallisia perusteita, jolloin yliopistojen määrän supistaminen on noussut keskustelun keskiöön. Riippumattoman akkreditoinnin tarvetta on perusteltu sillä, että yliopistojen määrä on kasvanut liian suureksi ja tarvitaan laadukkaampaa korkeakoulutusta. Toimijoiden suhtautuminen tähän diskurssiin oli erilaista ja joukosta erottuivat he, jotka kokivat uudistuksen uhkana heidän toiminnalleen sekä he, jotka näkivät uudistuksen mahdollisuutena. Korkeakoulupoliittisissa diskurssissa, jossa muutos nähtiin mahdollisuutena, riippumattoman akkreditointiuudistuksen tarpeellisuutta perustellaan kansainvälisten standardien hyväksymisellä sekä kilpailukyvyyn kohottamisella. Tässä diskurssissa riippumattoman akkreditoinnin uudistusta kuvataan korkeakoulusektorin ”suurimmaksi toivoksi”.

Venäjän väistämätön vaikutus

Virallisissa koulutuspoliittisissa asiakirjoissa korostuu diskurssi modernisaatiosta sekä viitataan yhteistyöhön EU:n ja muiden kansainvälisten organisaatioiden (kuten Maailmanpankin ja Unicefin) kanssa. Sen sijaan Venäjän koulutusorganisaatioiden kanssa tehtävää yhteistyötä ei mainita. Kuitenkin korkeakoulukentällä käydään voimakkaana keskustelua Venäjän vaikutuksesta Kirgisian korkeakoulupolitiikkaan. Tässä keskustelussa toimijat hyödyntävät argumentteja, joilla viitataan yhteiseen historiaan, kulttuuriperinteeseen sekä koulutuksen historialliseen jatkumoon. Korkeakoulutuksen kansainvälisessä yhteistyössä on vastakkain kaksi eri puolta, joko modernisaatio ja yhteistyö EU:n sekä länsimaiden kanssa tai yhteistyö Venäjän kanssa. Yhteistyössä Venäjän kanssa käytetään puhetapoja molemmista diskurkseista, niin modernisaation kuin myös sisteman diskurssista.

Myös Venäjän piilovaikutus korkeakoulureformien taustalla tulee esiin toimijoiden haastatteluissa. Eräs koulutusorganisaation edustaja kuvaa ironisesti, kuinka hallitus on kaikkien vuosien jälkeen yhä kykenemätön tekemään itsenäisiä päätöksiä. Venäjän vaikutus näkyy päätöksenteossa, mutta myös eurooppalaisten toimintatapojen paikallistamisessa. Menetelmällinen, tieteellinen ja pedagoginen perusta on edelleen Venäjälle suuntautunut tai Venäjän vaikutuksen alla. Esimerkiksi yhden valtiollisen yliopiston vararehtori kuvaili, kuinka heidän yliopistonsa on erittäin edistysellinen:

Olemme yksi maan vahvimista yliopistoista, sen johdosta meidän on helppo työskennellä, tehdä yhteistyötä sekä toteuttaa reformeja. (...) [K]atso pöytäni, kaikki nämä metodologiat ja ohjelmat ovat eurooppalaisia. Katso näitä materiaaleja. Työni vaatii

minua tarkastelemaan mitä muissa maissa tapahtuu, toteuttaa globaaleja trendejä tänne. Nämä ovat minun henkilökohtaisia aloitteitani. (Nr 1.)

Kuitenkin opaskirjojen lähempi tarkastelu osoitti, että kyseiset eurooppalaiset ohjekirjat sekä Bolognan prosessin opaskirjat olivat Venäjällä painettuja venäjänkielisiä teoksia. Johtuen kielellisistä sekä taloudellisista rajoituksista useat materiaalit tulevat Kirgisiaan suoraan Venäjältä.

Monista Kirgisian korkeakoulukentällä tapahtuneista uudistuksista on kiittäminen Euroopan komission Tempus-hankkeita. Yliopistojen edustajat olivat yksimielisiä siitä, että Tempus-hankkeiden vaikutus on positiivinen ja merkittävä tekijä Kirgisian korkeakoulutukselle. Samanaikaisesti Venäjän mahdollisen vaikutusvallan lisäämiseen suhtaudutaan käytännönläheisesti, joskin myös kriittisesti. Yhteinen kieli ja historia vaikuttavat nykypäivän asenteisiin ja toimintamalleihin. Koulutusorganisaation edustaja esitti huolensa mahdollisesta Venäjän vaikutusvallan lisääntymisestä ja uudistusten lakkauttamisesta:

Jos tämä edistyminen jatkuu tulevaisuudessa, se riippuu hyvin paljon ministerien päätöksistä. Jotkut heistä katsovat länttä, jotkut katsovat Venäjää. Jotkut ovat edistyskellisimpiä, mutta useimmat heistä ovat käyneet koulunsa Neuvostoliiton aikoina ja sympatisoivat vanhoja tapoja. (Nr 16.)

Yhteistyötä Venäjän kanssa tehdään monilla eri sektoreilla. Vuonna 2015 Kirgisia liittyi Euraasian talousliittoon (EEU) sen viidentenä jäsenenä.⁵ Vaikka Kirgisia on ainoa maa, joka on liittynyt Euraasian talousliittoon sen perustajäsenten lisäksi, on EEU kaikkein kattavin taloudellisen yhteistyön muoto entisissä Neuvostoliiton maissa. Kremlin näkemysten mukaan EEU on Euroopan unioniin verrattava ylikansallinen toimija. Puolalaitutkijoiden Jarosiewiczin ja Fischerin (2018) arvio on, että Kremlissä nähdään EEU olevan Euroopan Unioniin verrattavana ylikansallisena toimijana. Jarosiewiczin ja Fischerin (2018) mukaan Krimin niemimaan liittäminen Venäjään ja Ukrainan konflikti ovat kuitenkin paljastaneet EEU-hankkeen todellisen merkityksen – tavoitteen vahvistaa Venäjän vaikutusvaltaa entisen Neuvostoliiton alueella ja eristää ne lännestä ja Kiinasta. Vuonna 2015 Venäjällä käytiin myös keskustelua venäläisperäisten lakien kopioimisesta (kuten lait ulkomaalaisista agenteista⁶ ja homopropagandasta) Kirgisiaan ja arvioitiin venäläismielisyyden yleisesti lisääntyneen Kirgisiassa (Dzubenko 2015). Erään korkeakoulun vararehtori esitti, että Neuvostoliiton aikana ihmiset tottuivat keskusjohtoiseen hallintoon ja tästä ajattelusta on vaikea luopua. Tämän johdosta monet Venäjän lait kopioidaan Kirgisiaan lainsäädäntöön ilman syvempää perehtymistä.

On mahdollista tulkita, että samalla kun Venäjä on korostanut yhteistyötä omien liittolaisensa kanssa, on se myös hyväksynyt omaan koulutusjärjestelmäänsä globaaleja koulutusreformia (Bolotov & Efremova 2007), sekä käyttänyt niitä välineenä oman vaikutusvaltansa lisäämiseen Keski-Aasiassa. Bolognan julistus allekirjoitettiin Venäjällä 2003, kun taas Kirgisia⁷ ei ole vielä allekirjoittanut Bolognan sopimusta, vaikka opetuslakiin on tehty Bolognan prosessin myötäisiä muutoksia. 2000-luvun puolivälissä, kun Venäjällä käytiin keskustelua Bolognan prosessiin liittymisestä, tutkijat esittivät, miten Venäjän korkeakoulupolitiikka tasapainoili kansallisten kehitystarpeiden ja kansainvälistymisen vetovoiman välillä. Venäjän Bolognan prosessiin kohdistunut kiinnostus on mahdollista jakaa sekä ulkopoliittisiksi että sisäpoliittisiksi intresseiksi (Pursiainen & Medvedev 2005, 21–24). Pursiainen ja Medvedev (2005) tulkitsivat, että Venäjän intresseissä oli myös lisätä pehmeää vallankäytön muotoa

kovan vallankäytön sijaan. Venäjän liittyminen Bolognan prosessiin ei ole ollut ainoastaan Venäjän ulkopoliittinen keino integroitua kohti eurooppalaista korkeakoulukenttää (EHEA), vaan myös keino olla entistä vahvempi globaali toimija korkeakoulukentällä.

Vuonna 2008 Venäjä allekirjoitti yhteistyösopimuksen Maailmanpankin kanssa (READ) koulutuksen kehitysapuun liittyen. Maailmanpankin ja Venäjän välisen yhteistyösopimuksen nimissä pyrittiin kehittämään koulutuksen laadunarviointijärjestelmiä mm. Kirgisiassa sekä Tadžikistanissa⁸. Yhteistyösopimuksen myötä Venäjä halusi lisätä yhteistyötään koulutuksen laadunvarmistuksen ja kansainvälisten toimijoiden kanssa, sekä viedä oman laadunvarmistusmallinsa ulkomaille. READ-hankkeen tavoitteena on parantaa perusopetusta ja oppimistuloksia matalapalkkaisissa maissa erityisesti opetuksen laadun seurantaan ja arviointiin liittyvillä tavoilla (Takala & Piattoeva 2012). 2000-luvulta alkaen Venäjän koulutuspolitiikan tavoitteena on ollut omien koulutusmallien vienti IVY-maihin sekä venäläisten yliopistoiden sivutoimipisteiden avaaminen (Venäjän liittovaltion tavoiteohjelma 2006–2010).

Myös aiempi historia ja menettelytavat vaikuttavat koulutuspolitiikkaan sekä siihen, mistä haetaan viiteryhmiä omille koulutuspoliittisille linjauksille. Merrill (2012, 7) on kiinnittänyt tutkimuksissaan huomiota siihen, onko mahdollista siirtää korkeakoulutuksen tarjoamia taitoja kulttuurista toiseen. Neuvostoaikaisesta koulutusjärjestelmästä siirtyminen kohti modernia koulutusjärjestelmää ei ole ollut ongelmatonta. Taidot ja tiedot, joita Neuvostoliiton aikana arvostettiin, eroavat niistä taidoista, joita nykypäivän Kirgisiassa arvostetaan. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisinä vuosina korkeakoulut tasapainoilivat kahden erilaisen todellisuuden välillä – vanhojen neuvostoaikaisten käytäntöjen ja tietojen, sekä uusien modernien vaatimusten välillä. Osittain nämä kaksi erilaista kulttuuria ja perinnettä elivät rinnakkain ja yhä vaikuttavat nykypäivän korkeakoululinjauksiin. Sakwa (2011, 958) kirjoittaa, kuinka erityisesti niissä maissa, jotka ovat menneisyydessä olleet suurvaltoja, nykypäivä määrittänyt historian kautta.

Kirgisiassa historia osana Neuvostoliiton suurvaltaa näkyy yhä tämän päivän koulutuspolitiikassa, ja myös tutkimushaastatteluissa korostuu näkemys, jossa arvostetaan Neuvostoliiton aikaista korkeakoulutusta. Esimerkiksi eräs valtiollisen yliopiston vararehtori korosti, kuinka Neuvostoliiton aikana Kirgisia oli osa maailman parasta korkeakoulujärjestelmää. Hänen näkemyksensä mukaan tämän yhteisen korkeakoulu-, kulttuuri- ja kielihistorian johdosta on luonnollista seurata Venäjän suuntaviivoja Kirgisian korkeakoulupolitiikassa. Kirgisian korkeakoulujen professorien joukosta löytyy myös professoreita, jotka arvostavat Neuvostoliiton korkeakoulujärjestelmää ymmärtäen samanaikaisesti nyky-yhteiskunnan uudet vaatimukset sekä moninaiset intressit:

Neuvostoliiton koulutusjärjestelmä toimi hyvin. Monet sanovat, että on hienoa, että se on vielä paikallaan. Huolimatta siitä, että olen itsekin Neuvostoliiton ajan tuote, mielestäni on tarpeen muuttua, koska Neuvostoliittoa ei enää ole ja elämme uudessa taloudellisessa tilanteessa. (Nr 13.)

Venäjän vaikutus Kirgisian korkeakoulujärjestelmään rakentuu pitkälti historian, kulttuurin ja kielen varaan (Johnson 2004). Vaikka korkeakoulutusta ohjaavissa dokumenteissa ja Kirgisian opetusministeriön haastatteluissa ei anneta Venäjälle erityisasemaa korkeakoulutusta ohjaavana toimijana, on Venäjän vaikutus Kirgisiaan vankkumatonta. Vuonna 1993 Bishkekiin perustettiin Kirgisian ja Venäjän yhteinen Slaavilainen yliopisto (KRSU 2018). Myös venäjän kielen merkitys koulutusjärjestelmässä on huomattava (Mustajoki, Orusbaev & Protassova

2008), mikä osaltaan helpottaa maiden välistä yhteistyötä. Myös pedagoginen orientaatio ja koulutusperinteet ovat yhdenmukaisia Venäjän kanssa (Johnson 2004).

Yhteenvedo

Tässä artikkelissa tarkasteltiin kansainvälisten korkeakoulupoliittisten keskusteluiden siirtymistä Kirgisian korkeakoulukentälle. Korkeakoulupoliittisia vaikutuksia tarkasteltaessa on huomioitu, kuinka toteutetut koulutusreformit eivät aina johda muutoksiin lainsäädännössä, vaan lähinnä vaikuttavat keskusteluun, jota käydään koulutusta ohjaavista säännöistä ja normeista. (Popkewitz & Pereyra 1993). Tämä tarkoittaa, että keskusteluprosessien vaihtaminen voi johtaa muutoksiin tietämyksissä, sosiaalisissa suhteissa ja sosiaalisissa identiteeteissä, vaikka itse lainsäädäntöön ei vaikutettaisikaan. Lainaamalla käsitteitä globaaleista korkeakoulukeskusteluista voidaan vaikuttaa kansalliseen korkeakoulupoliittikan muotoutumiseen. Kirgisian korkeakoulukenttää on myös kritisoitu useiden intressien ja toimijoiden tavoitteiden pelikentäksi, jossa toimijoiden ja eri organisaatioiden välinen koordinaatio puuttuu lähes kokonaan (Shamatov 2012 & Merrill 2012).

Kirgisian korkeakoulutuksen kansainvälistymisprosessia on tarkasteltu diskurssianalyytisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntäen. Diskurssianalyysin avulla kiinnostus kohdistuu niihin merkityksiin, joita globaaleille koulutusreformille annetaan Kirgisian korkeakoulukentällä. Analysoimalla korkeakoulutoimijoiden haastatteluita sekä korkeakoulutusta ohjaavia dokumentteja diskurssianalyysin avulla on mahdollista löytää koulutuspoliittisten tekstien ja puhetapojen takana olevia laajempia yhteiskunnallisia merkityksiä, suhteita ja prosesseja. Tutkimusaineistosta löysin kaksi vastakkaista diskurssia, *modernisaatio*-diskurssin ja *sistema*-diskurssin, jotka kuvaavat toimijoiden käsityksiä globaalista koulutusreformista. Nämä diskurssit ovat osa laajempaa kokonaisuutta, johon heijastuvat olemassa olevat valtasuhteet, ideologiat ja käytänteet. Modernisaatio-diskurssin avulla toimijat perustelevat tarvetta globaaleille korkeakoulutusreformille. Tässä diskurssissa korostetaan kirgisialaisen yhteiskunnan avoimuutta uudistuksille sekä halua integroitua kansainvälisiin malleihin ja järjestelmiin. Modernisaatio-diskurssissa Kirgisian potentiaalia ja mahdollisuuksia integroitua osaksi kansainvälistä koulutusjärjestelmää (kuten Bolognan prosessi ja EHEA) ei kyseenalaistettu. Sistema-diskurssi puolestaan edustaa uudistusten vastarintaa sekä korostaa paikallisia erityispiirteitä ja koulutuksen historiallista jatkuvuutta. Toisaalta sistema-diskurssissa paikalliset piirteet esitellään koulutusreformien esteiksi, vaikka samanaikaisesti paikallisia piirteitä käytetään perusteluina kansainvälisille korkeakoulureformille. Esimerkiksi tavoitteet uudistaa Kirgisian korkeakoulutuksen akkreditointijärjestelmää mukailevat globaaleja koulutusreformia, vaikka toimijat antavatkin uudistukselle myös kulttuurisia ja paikallisia merkityksiä.

Käytetyt käsitteet ja diskurssit ovat osa globaalien koulutus uudistusten domestikaatiota, jossa eri toimijat pyrkivät ajamaan läpi omia ideoitaan sekä koulutuspoliittisia tavoitteita ja käytäntöjä. Tämän tutkimuksen havainnot osoittavat myös, etteivät lainsäädäntöön tehdyt muutokset aina tarkoita muutoksia paikallisessa toiminnassa ja keskusteluissa. Kirgisiassa on hyväksytty paikalliseen korkeakoulutusta ohjaavaan lainsäädäntöön sekä toimintaa ohjaaviin säädöksiin elementtejä globaaleista koulutusreformista innokkaammin kuin monissa muissa Keski-Aasian maissa. Kuitenkin korkeakoulujen tasolla paikalliset realiteetit ja korkeakoulureformien mielekkäisyys eivät aina kohtaa. Globaaleja korkeakoulu-uudistuksia toteutetaan kansainvälisten toimijoiden tuella, vaikka ne eivät aina vastaisikaan paikallisiin tarpeisiin. Esimerkiksi Bolognan prosessin liikkuvuuteen ja tutkintojen hyväksymiseen liittyvien uudis-

tusten tarpeellisuutta kyseenalaistettiin viittaamalla paikalliseen yhteiskunnalliseen todellisuuteen. Esimerkiksi Bolognan prosessiin liittyvät opiskelijoiden ja henkilökunnan liikkuvuuden lisäämistavoitteet tuntuivat toimijoille kovin kaukaisilta Kirgisian korkeakoulukentällä.

Fairclough (1997, 74–77) korostaa kielen merkitystä sosiaalisesti ja historiallisesti vaihtelevana toimintamuotona, joka on dialektisessä vuorovaikutuksessa yhteiskunnan eri osa-alueiden kanssa. Dialektisellä vuorovaikutuksella tarkoitetaan kielen ja puhetapojen käytön kahden erisuuntaisen aspektin, yhteiskunnallisen tuotoksen ja yhteiskunnallisen vaikuttajan, välistä vuoropuhelua. Diskurssianalyysillä pyritään tarkastelemaan näiden kahden aspektin välistä jännitettä: miten puhetapojen avulla yhteiskunnassa voidaan uusintaa, pitää yllä ja muuttaa sosiaalisia identiteettejä, tietoa sekä uskomuksia. Tämän tutkimuksen tehtävänä ei ole niinkään ottaa kantaa siihen, millaisia koulutuspoliittisia reformeja Kirgisiassa on toteutettu, vaan laajentaa ymmärrystä siitä, mitkä tekijät nostetaan keskiöön globaalien korkeakoulureformien domestikaatioissa. Toisin sanoen, millaisia paikallisia piirteitä kansainvälisille reformeille annetaan Kirgisian korkeakoulukentällä. Tämän tarkastelun avulla on mahdollista tehdä näkyväksi Kirgisian korkeakoulutuksen yhdenmukaisuus globaalien koulutuspoliittisten tavoitteiden kanssa ja samanaikaisesti huomioida paikalliset piirteet, jotka ovat keskeisiä koulutusreformien implementoinnissa.

Viitteet

- 1 Lista Kirgisian korkeakoulupolitiikkaan vaikuttavaista ohjausdokumenteista löytyy artikkelin lähdeluettelosta.
- 2 Lissabonin sopimus on osa EU:n toimintapolitiikkaa, jossa tavoitteena on: 1) tehdä elinikäisestä oppimisesta ja liikkuvuudesta todellisuutta, 2) parantaa koulutuksen laatua ja tehokkuutta, 3) edistää tasapuolisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja aktiivista kansalaisuutta, 4) edistää luovuutta, innovointia ja yrittäjyyttä kaikilla koulutustasoilla.
- 3 Ennen ensimmäistä Koulutuksen Kehittämisen Strategiaa, koulutuspolitiikan linjat oli muotoiltu ohjausdokumentissa *Koulutuksen Oppijärjestelmä 2010* (Education Doctrine 2010).
- 4 Väitöskirjatutkimusta varten olen haastatellut neljää kansallisen asiantuntijaryhmän jäsentä.
- 5 Muita jäsenmaita ovat Venäjän lisäksi Valko-Venäjä, Armenia sekä Kazakstan.
- 6 Parlamentti kuitenkin hylkäsi lakialoitteen toisessa käsittelyssä (Asanov 2016).
- 7 Kazakstan on ainoa Keski-Aasian maa, joka on siirtynyt Bolognan prosessiin.
- 8 Muita READ-projektin yhteistyömaita olivat Angola, Armenia, Etiopia, Mosambik ja Vietnam.

Lähteet

Primäärilähteet

- Committee paper: Opening of the EU-funded Erasmus+ programme to Central Asia. 26.6. 2016.
- Council conclusions on the EU Strategy for Central Asia Foreign Af-fairs Council. 22.6. 2015.
- European Commission (2012), From Erasmus Mundus To Erasmus+ Central Asia. May 2014. http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/tools/documents/repository/em_central_asia.pdf
- Multiannual Indicative Programme Regional Central Asia 2014–2020
- KKS (2010). Kirgisian tasavallan koulutuksen kehittämisstrategia 2007–2010.

- KKS (2020). Kirgisian tasavallan koulutuksen kehittämisstrategia 2012–2020.
- Koulutuslaki (2003). Kirgisian tasavallan laki koulutuksesta, nro 92 (Zakon Kyrgyzskoi Respubliki "Ob Obrazovanii" 30.4.2003 № 92).
- Hallituksen päätös itsenäisestä akkreditoinnista (2015). Ob utverždenii aktov po nezavisimoi akkreditatsii v sisteme obrazovanija Kyrgyzskoi Respubliki 29.09.2015 № 670.

Kirjallisuus

- Alasuutari, Pertti & Qadir, Ali (2014), Epistemic Governance: an Approach to the Politics of Policy Making. – *European Journal of Cultural and Political Sociology* 1:1, 67–84.
- Alasuutari, Pertti & Qadir, Ali (2013), Introduction. – *National Policy-making: Domestication of Global Trends*. Ed. Pertti Alasuutari and Ali Qadir. London: Routledge, 1–22.
- Alasuutari, Pertti & Alasuutari, Maarit (2012), The Domestication of Early Childhood Education Plans in Finland. – *Global Social Policy* 12:2, 129–148.
- Alasuutari, Pertti (2009), The Domestication of Worldwide Policy Models. – *Ethnologia Europaea* 39:1, 66–71.
- Amsler, Sarah S. & Bolsmann, Chris (2012), University Ranking as Social Exclusion. – *British Journal of Sociology of Education* 33:2, 283–301.
- Amsler, Sarah S. (2009), Promising Futures? Education as a Symbolic Resource of Hope in Kyrgyzstan. – *Europe-Asia Studies* 61:7, 1189–1206
- Asanov, Bakyt (2016), Zakon ob "inostrannih agentah" ne proshel. – *Radio "Azattyk"* 13.05.2016.
- Brown, Phillip, Lauder, Hugh, & Ashton David (2002), *The Global Auction. The Broken Promises of Education, Jobs, and Incomes*. Oxford University Press.
- Demir, Cennet Engin, Balci, Ayse & Akkok, Fusun. (2000), The Role of Turkish Schools in the Educational System and Social Transformation of Central Asian Countries: The case of Turkmenistan and Kyrgyzstan. – *Central Asian Survey* 19:1, 141–155.
- DeYoung, Alan J. (2011), *Lost in Transition. Redefining students and universities in the contemporary Kyrgyz republic*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- DeYoung, Alan J., & Santos, Charlene (2004), Central Asian Educational Issues and Problems. – *The Challenge of Education in Central Asia*. Ed. Stephen Heyneman and Alan DeYoung. Volume in International Perspectives on Educational Policy, Research, and Practice. Information Age Publishing.
- Dale, Roger & Robertson, Susan L. (2012), Towards a Critical Grammar of Education Policy Movements. – *Policy Borrowing and Lending in Education*. Ed. Gita Steiner-Khamsi and Florian Waldow. New York: Routledge, 21–40.
- Dukenbaev, A. (2004), Politics and Public Policy in Post-Soviet Central Asia: The Case of Higher Education Reform in Kyrgyzstan. – *Central Eurasian Studies Review* 3:2, 16–18.
- van Dijk, Teun A. (2015), Critical Discourse Analysis. – *Handbook of Discourse Analysis*. Ed. Deborah Tannen, Deborah Schiffrin and Heidi E. Hamilton. Wiley: Blackwell. 466–485.
- Dzybenko, Olga (2015), Copying Russia, Kyrgyzstan Moves to Brand Some NGOs 'Foreign Agents'. – *UK Reuters* 4.6.2015. <https://uk.reuters.com/article/uk-kyrgyzstan-rights-law/copying-russia-kyrgyzstan-moves-to-brand-some-ngos-foreign-agents-idUKKBN00K1KA20150604>
- EHEA (2018), European Higher Education Area. <http://www.ehea.info/pid34250/members.html>
- Fgulen (2018). Fethullah Gülen. <https://fgulen.com/en/>
- Foucault, Michel (2005), *Tarkkailla ja rangaista*. Helsinki: Otava.
- Gebrscek, Sergij (2010), *Comparative Analysis of National Testing Centres in Azerbaijan, Georgia, Ukraine, Kyrgyzstan and Recommendations for Tajikistan*. Network of Education Policy Centers. Final Report. September, 2010.
- Green, Andy (1997), *Education, Globalization and Nation State*. London: Macmillan.
- Grek, Sotiria (2009), Governing by Numbers: the PISA 'Effect' in Europe. – *Journal of Education Policy* 24:1, 23–37.
- Gushchin, V. V. & Gureev, V. A. (2011), On the Question of the Current State of Autonomy of Higher Educational Institutions. – *Russia Russian Education & Society* 53:4, 39–50.
- Harvey, David (2014), *Seventeen Contradictions and the End of Capitalism*. Oxford University Press, NY: New York.
- Heyneman Stephen P. (2004), One Step Back, Two Steps Forward. The first Stage of the Transition for Education in Central Asia. – *The Challenge of Education in central Asia*. Ed. Stephen Heyneman

- and Alan DeYoung. Charlotte NC: Information Age Publishing, 3–8.
- ICG (2016), Kyrgyzstan: State Fragility and Radicalisation. Crisis Group Europe and Central Asia Briefing N°83. – *Osh/Bishkek/Brussels* 10.11.2016. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/central-asia/kyrgyzstan/kyrgyzstan-state-fragility-and-radicalisation>
- Jarosiewicz, Aleksandra & Fischer, Ewa (2015), The Eurasian Economic Union – *More Political, Less Economic*. OSW Commentary. 20.01.2015. <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2015-01-20/eurasian-economic-union-more-political-less-economic>
- Johnson, Mark S. (2004), The Legacy of Russian and Soviet Education and the Shaping of Ethnic, Religious, and National Identities in Central Asia. – *The Challenge of Education in central Asia*. Ed. Stephen Heyneman and Alan DeYoung. Charlotte NC: Information Age Publishing.
- Kauppinen, Ilkka (2014), Different Meanings of ‘Knowledge as Commodity’ in the Context of Higher Education. – *Critical Sociology* 40:3, 393–409.
- KRSU (2018), Kirgisian-venäläinen Slaavilainen Yliopisto. Verkkosivut. https://www.krsu.edu.kg/index.php?option=com_content&view=article&id=1074&Itemid=568&lang=en
- Laruelle, Marlène & Peyrouse, Sébastien (2012), *The Chinese Question in Central Asia. Domestic Order, Social Change and The Chinese Factor*. Hurst & Company, London.
- Lawn, Martin, & Segerholm, Christina (2011), Europe Through Experts and Technologies. – *Fabricating Quality in Education. Data and Governance in Europe*. Ed. Jenny Ozga, Peter Dahler-Larsen, Christina Segerholm and Hannu Simola. Routledge: London, 32–46.
- Lawn, Martin, Rinne, Risto, & Grek, Sotiria (2011), Changing Spatial and Social Relations in Education in Europe. – *Fabricating Quality in Education. Data and Governance in Europe*. Ed. Jenny Ozga, Peter Dahler-Larsen, Christina Segerholm and Hannu Simola. London: Routledge, 11–18.
- Ledeneva, Alena V. (2013), *Can Russia Modernise? Sistema, Power Networks and Informal Governance*. Cambridge University Press.
- Mangez, E. & Hilgers, M. (2012), The Field of Knowledge and the Policy Field in Education: PISA and the Production of Knowledge for Policy. – *European Educational Research Journal* 11:2, 189–205.
- McKenna, B. (2004), Critical Discourse Studies: Where to from Here. – *Critical Discourse Studies* 1:1, 9–39.
- Melin, Harri (2006), Venäjän uusi luokkarakenne. – *Katse Venäjään – suomalaisen Venäjä-tutkimuksen antologia*. Toim. Jouni Nikula. Helsinki: Kikumora Publications, 229–249.
- Merrill, Martha C. (2012), Kasha and Quality in Kyrgyzstan. Donors, Diversity, and Dis-Integration in Higher Education. – *European Education* 43:4, 5–25.
- Minedu Russia (2018), Venäjän ulkoministeriön verkkosivut. <http://en.russia.edu.ru/zvuz/1066/>
- Morley, Louise (2003), *Quality and Power in Higher Education*. Berkshire: SRHE & Open University Press.
- Murzaeva, Dinara (2014), Kyrgyzstan-Turkey: Cooperation in Political and Educational Spheres. – *Review of European Studies* 6:3, 39–54.
- Mustajoki, Arto, Orusbaev, Abdykadir & Protassova, Ekaterina (2008), Multilingualism, Russian Language and Education in Kyrgyzstan. – *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 11:3–4, 476–500.
- Nóvoa, António & Yariv-Mashal, Tali (2003), Comparative Research in Education: a Mode of Governance or a Historical Journey? – *Comparative Education* 39:4, 423–438.
- Nóvoa, António & Lawn, Martin (2002), *Fabricating Europe. The Formation of an Education Space*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Ozga, Jenny, Segerholm, Christina, & Simola, Hannu (2011), The Governance Turn. – *Fabricating Quality in Education. Data and governance in Europe*. Ed. Jenny Ozga, Peter Dahler-Larsen, Christina Segerholm and Hannu Simola. London: Routledge.
- Paulston, Rolland (2000), Imagining Comparative Education: Past, Present, Future. – *Compare: A Journal of Comparative and International Education* 30:3, 353–367.
- Pursiainen, Christer & Medvedev, Sergey A. (2005), The Bologna Process, Russia and Globalization. – *The Bologna Process and its Implications for Russia: The European Integration of Higher Education*. Ed. Christian Pursiainen and Sergey A. Medvedev. Moskova: RECEP, 16–26.
- Reeves, Madeleine (2005), Of Credits, Kontrakty and Critical Thinking: Encountering ‘Market Reforms’ in Kyrgyzstani Higher Education. – *European Educational Research Journal* 4:1, 5–21.
- Saarinen, Taina (2008), Position of Text and Discourse Analysis in Higher Education Policy Research. – *Studies in Higher Education* 33:6, 719–728.

- Saarinen, Taina (2007), Quality on the Move. Discursive Construction of Higher Education Policy from Perspective of Quality. PhD diss., University of Jyväskylä.
- Sakwa, Richard (2011), Russia's Identity: Between the 'Domestic' and the 'International'. – *Europe-Asia Studies* 63:6, 957–975.
- Segone, Marco (2008), Evidence-based Policy Making and the Role of Monitoring and Evaluation within the New aid Environment. – *Bridging the Gap: The Role of Monitoring and Evaluation in Evidence-based Policy Making*. Ed. Marco Segone. UNICEF Regional Office CEE/CIS.
- Shamatov, Duishon (2012), The Impact of Standardized Testing on University Entrance Issues in Kyrgyzstan. – *European Education* 44:1, 71–92.
- Sievers, Eric W (2003), Academy science in Central Asia 1922–1998. – *Central Asian Survey* 22:2/3, 253–279.
- Silova, Iveta (2011), Introduction: Education and Postsocialist Transformations in Central Asia – Exploring Margins and Marginalities. – *Globalization on the Margins: Education and Post-socialist Transformations in Central Asia*. Ed. Iveta Silova. Charlotte, NC: Information Age Publishing, 1–23.
- Silova, Iveta (2002), Returning to Europe. The Use of External References in Reconceptualizing Minority Education in Post-Soviet Latvia. – *Fabricating Europe: The Formation of an Educational Space in Post-Soviet Latvia*. Ed. Antonio Novoa and Martin Lawn. London: Kluwer Academic Publishers, 87–107
- Soros (2018), Soros Foundation Kyrgyzstan, Verkkosivut. <http://soros.kg/programs/educational-reform-program?lang=en>
- Steiner-Khamsi, Gita (2012), Understanding Policy Borrowing and Lending: Building Comparative Policy Studies. – *Policy Borrowing and Lending in Education. World Yearbook of Education 2012*. Ed. Gita Steiner-Khamsi and Florian Waldow. New York: Routledge, 3–18.
- Steiner-Khamsi, Gita, Silova, Iveta & Johnson, Eric (2006), Neo-liberalism Liberally Applied: Educational Policy Borrowing in Central Asia. – *Education Research and Policy: Steering the Knowledge-Based Economy*. Ed. Jenny Ozga, Thomas Popkewitz and Teresa Lynne Seddon. New York: Routledge, 217–245.
- Steiner-Khamsi, Gita & Chachkhiani, Ketevan (2008), *Donor Involvement Analysis in Education Sector Development in Kyrgyzstan: Analyses and Recommendations*. Bishkek: UNICEF Kyrgyzstan.
- Takala, Tuomo & Piattoeva, Nelli (2012), Changing Conceptions of Development Assistance to Education in the International Discourse on Post-Soviet Countries. – *International Journal of Educational Development* 32:1, 3–10.
- UASR (2018), Silkkitie-yliopistoalliianssi. <http://uasr.xjtu.edu.cn/info/1053/1054.htm>
- Waldow, Florian (2012), Standardisation and Legitimacy: Two Central Concepts in Research on Educational Borrowing and Lending. – *Policy Borrowing and Lending in Education. World Yearbook of Education 2012*. Ed. Gita Steiner-Khamsi and Florian Waldow. New York: Routledge. 411–427.
- Öraz, Secil (2013), The impact of Askar Akaev's Political Leadership in the Process of Democratization in Kyrgyzstan. – *Politics, Identity and Education in Central Asia. Post-Soviet Kyrgyzstan*. Ed. Pinar Akçalı and Cennet Engin-Demir. London: Routledge, 33–51.